

Népesség, etnikumok

Népesedési perspektívák Erdélyben: 2011-2031. A magyar anyanyelvűek számának és arányának várható alakulása

A kohorsz-komponens módszer a közelmúltig uralkodó eljárás volt a demográfiai előreszámítások területén, és ma is egy igen elterjedt módszernek számít. Előnye abból fakad, hogy a korszerkezetből kiindulva (amit népszámlálás, egyéb adatfelvétel, vagy valamilyen adminisztratív adatbázis rögzít) viszonylag pontosan tudja becsülni a népesség számának és szerkezetének várható alakulását. Igaz ez elsősorban az elhalálozások számára és a születésszámokra, amelyek az előreszámításban a „kimeneti”, illetve „bemeneti” változók szerepét játsszák. Ezek egyrészt jelentős mértékben a korszerkezet függvényei, hisz a halálesetek száma az elöregedés mértékétől, a születések száma pedig a termékeny korú női kontingens méretétől függ. Másrészt a gyermekvállalási hajlandóság, illetve az elhalálozási valószínűségek az egyes társadalmakban viszonylag lassan változnak, így ezek jövőbeli alakulásával kapcsolatban többé-kevésbé reális hipotéziseket tudunk megfogalmazni.

Az elvándorlás, illetve bevándorlás esetében a demográfusok előrejelzési képessége már korlátozottabb. Léteznek olyan gondolat kísérletek (az úgynevezett életciklus modellhez kötődően), amelyek a vándorlás emberi életpályán belüli helyét próbálják rögzíteni. És valóban, egyes társadalmakban a munkaerőpiacra való belépés, az oktatási életpálya bizonyos szakaszai, vagy a családalapítás nagy eséllyel vonnak maguk után térbeli elmozdulást. Ennek ellenére a vándorlásnak nem létezik az emberi életszakaszon belül univerzálisan (vagy akár történetileg tartósan) rögzíthető helye. A ki- és bevándorlók száma olyan tényezőktől függenek, amelyek rövidtávon megváltozhatnak (például a migrációs politika), vagy amelyeknek az előrejelzése nem tartozik a demográfusok illetékességi körébe (például a gazdasági trendek alakulása). **Ezért a népesség-előreszámításokat nem tekinthetjük a jövőre vonatkozó előrejelzésnek („jóslatnak”), hanem csupán modellszámításnak, vagyis „ha ... akkor” típusú kijelentésnek.**

A saját népesség-előreszámításunkat, ami az erdélyi magyar, illetve a teljes erdélyi és romániai népesség alakulását modellezi a 2011-es népszámlálási év és 2031 között, szintén ilyen „ha ... akkor” típusú elemzésnek tekinthetjük. A kérdést még az is bonyolítja, hogy mivel egy kisebbségi népességről beszélünk, meg kellett (a demográfia eszközeivel) határoznunk annak határait, illetve azt, hogy mit tekintünk etnikai határátlépésnek. Elemzésünkben előbb a kiinduló feltevésekre („ha”), majd az eredményekre („akkor”) koncentrálunk. Az is lényeges, hogy egy korábbi, a 2002-es népszámlálási eredményekből kiinduló elemzésünkkel szemben **az erdélyi magyarságot nem etnikai, hanem nyelvi közösségként határoztuk meg.** Az elemzésben az emellett szóló érvekre és a lehetséges közpolitikai következményekre is kitérünk. Lényeges az is, hogy a népességet négy szinten számítottuk előre. Ezek Románia, Erdély, a 16 erdélyi megye és 50 oktatási kistérség. Ebben a szélesebb közönség számára készült elemzésben az első három szintet érintjük, és nem fogjuk bemutatni a kistérségek szerinti különbségeket.

1. „Ha”: kiinduló feltételek, hipotézisek

A népesség-előreszámítások általában alternatív forgatókönyveket állítanak fel, és az a részletesebb munka, amire jelen elemzés épül, szintén ezt teszi. A mostani elemzés azonban – a jobb követhetőség érdekében – csupán az úgynevezett „alapforgatókönyvet” mutatja be. Az erdélyi magyar közösségen belüli nagyobb régiók és megyék szerinti eltérésekre, valamint a magyar és a teljes (erdélyi, romániai) népesség alakulásának különbségeire fókuszálunk. A kiinduló feltételeket, illetve a hipotéziseket nem ismertetjük egy szaktanulmánytól elvárható részletességgel. Csupán a leglényegesebb dolgokra térünk ki, illetve nagyobb teret szánunk három problematikus aspektus bemutatásának. Ezek (1) a népszámlálási adatok megbízhatósága; (2) a magyar anyanyelvű és a magyar etnikumú népesség közötti választás kérdése; (3) az elvándorlásra vonatkozó hipotézisek. Ezek olyan (nem feltétlenül magától értetődő) választások, amelyek nagyban befolyásolják az előrejelzés eredményeit. Az előreszámítás hipotéziseit ezt követően foglaljuk röviden össze.

A kiinduló feltételek tekintetében a korstruktúrára kell kitérnünk röviden, hisz ez nagyban befolyásolja az egyenlőtlen népességfejlődést mind román-magyar vonatkozásban, mind a magyar közösségen belül. Elmondható, hogy 2011-ben a magyar anyanyelvűek kiinduló korszerkezete kedvezőtlenebb volt az országosnál, még ha nem is olyan mértékben, mint a két azt megelőző népszámlálás esetében. Ennél még szembeötlőbbek azonban a magyar nyelvi közösségen belüli regionális különbségek. Székelyföldön (ahol a magyar anyanyelvűek korszerkezete kedvezőbb, mint Romániában általában) több mint 8 évvel alacsonyabb az átlagéletkor, mint a Bánságban, és több mint 7 évvel alacsonyabb, mint Dél-Erdélyben.

1. táblázat. A korszerkezet anyanyelv szerinti és regionális eltérései a 2011-es népszámlálás szerint

		átlagéletkor	0–19 évesek aránya (%)	65 év fölöttiek aránya (%)
Teljes népesség	Románia	40,6	21,4	16,5
	Erdély	40,3	21,3	15,3
Magyar anyanyelvűek	Románia	42,5	17,9	19,0
	Székelyföld	40,2	20,8	16,0
	Közép-Erdély	43,7	16,2	21,4
	Partium	41,1	19,5	16,6
	Dél-Erdély	47,9	11,9	24,4
	Bánság	48,4	11,6	25,5
	Észak-Erdély	46,6	13,3	23,7

Forrás: INS adatok

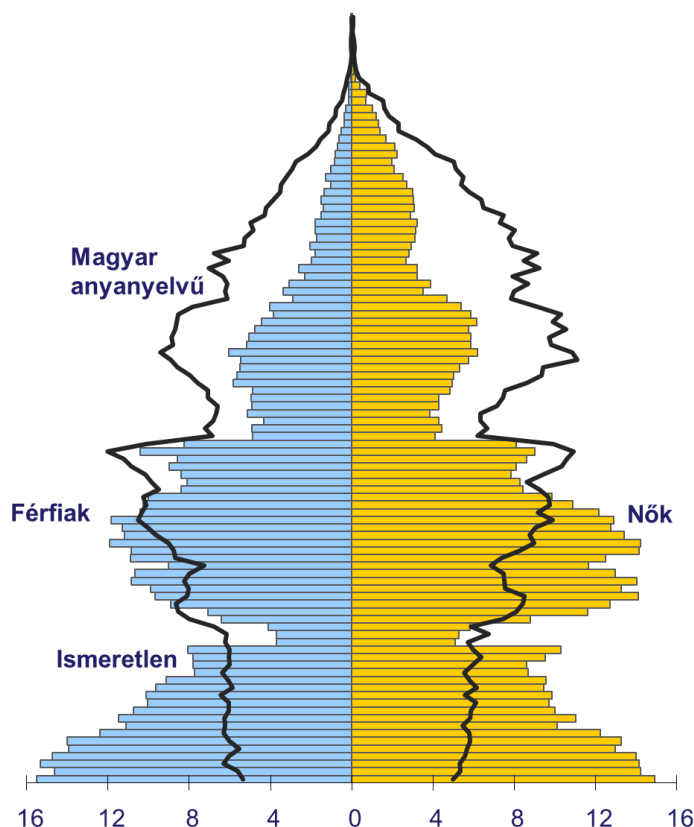
1.1. A népszámlálási adatok megbízhatósága

A 2011-es népszámlálás adminisztratív lebonyolításával és tudományos érvényességével kapcsolatban jelentős vita alakult ki. Románia eredetileg egy hagyományos (papír-ceruza alapú, számlálóbiztosokkal operáló) népszámlálást tervezett és hajtott végre. Ennek alapján a számlálóbiztosok 19 042 936 személyt írtak össze lakónépességként. Ezt követően azonban egy „alternatív módszertan” alapján a népszámlálási adatbázist a lakosság-nyilvántartóból

pótolták,¹ ami 1 238 028 személyt érintett. Ezek a személyek valójában regiszter alapon lettek „összeszámolva”, ezért értelemszerűen az anyanyelvükre vonatkozó információt nem tartalmaz a népszámlálási adatbázis. A népesség-előszámítás során (a kor és község szerint bontott anyanyelvi adatok alapján) megbecsültük az utólagosan hozzáadott népesség anyanyelvét. Így végeredményként 1 308 340 magyar anyanyelvűvel számoltunk 2011-es kiinduló adatként. Ez a hivatalos népszámláláskor regisztrált népesség 6,5%-át jelentette.

Szükséges azonban aláhúzni, hogy ez csupán egy a számítások során alkalmazott munkahipotézis, nem pedig valós népességszám. Ezt emeli ki az 1. ábra is, amely a regiszterből pótoltnak feltételezett népesség korszakait mutatja. A korfa egyrészt teljesen szabálytalan, és leginkább azt mutatja, hogy különböző életkorokban az emberek milyen eséllyel szerepelnek különböző regiszterekben,² másrészt (a kiskorúak nagy arányát leszámítva) feltűnően hasonlít a vándorló népességek modális korszakaitéhoz. Úgy fogalmazhatunk, hogy **ha elfogadjuk, hogy Románia népessége 2011-ben 20 121 641 volt, akkor abból 1 308 340 lehetett (volna) magyar anyanyelvű.**

1. ábra. Az ismeretlen anyanyelvű (regiszterből pótoltnak feltételezett) és a magyar anyanyelvű népesség korszakait (abszolút számok, 1000 fő)

Forrás: INS adatok

¹ Különböző más regisztereket is figyelembe vettek. A módszertant itt hely hiányában nem ismertetjük részleteiben. Lásd erről Vasile Ghețau írását: <http://cursdeguvernare.ro/recensamantul-si-aventura-ins-prin-datele-finale.html>, letöltve 2019.01.27

² Az egészségügyi biztosítás megléte például elégséges ok volt, hogy valakit regisztráljanak a népszámlálási adatbázisban. Csakhogy Romániában a kiskorúak automatikusan és ingyenesen biztosítottak. Így a külföldre távozókat semmi sem készíteti, hogy gyermekeik biztosított státusát megszüntessék.

1.2. Anyanyelv vagy etnikum?

A demográfiai vizsgálatok, köztük korábbi 2007-ben publikált népesség-előreszámításunk,³ általában az etnikai (korábban bevett szóhasználat szerint nemzetiségi) változó mentén határolták le az erdélyi magyar népességet. Ezzel a gyakorlattal több ok miatt szakítottunk, és **az anyanyelv mentén határoltuk le a magyar népességet.**

Először, az általunk elvégzett népesség-előreszámításnak elsősorban közpolitikai célokhoz kötve van értelme és értéke. Ezen közpolitikai célok közül a magyar intézményrendszer, különösen a magyar nyelvű oktatás tervezhetőségét kell kiemelnünk. A magyar népességet előreszámítani csakis ennek függvényében értelmes tevékenység. A magyar nyelvű oktatás szempontjából pedig a magyarul beszélő és nem a magyar etnikumú gyermekek az érdekesek. Az anyanyelvet a román népszámlálások (a számlálóbiztosok számára elkészített tankönyvben) mint a származási családban leggyakrabban beszélt nyelvet határozzák meg. A tényleges kérdezési szituációban azonban a válaszadók többféleképpen értelmezhetik a fogalmat. Számukra az anyanyelv a gyermekkorban használt nyelv mellett jelentheti az édesanya nyelvét, a legjobban beszélt nyelvet, vagy egy olyan nyelvet, amihez szimbolikusan ragaszkodnak, mint a nemzeti identitásuk egy eleméhez. E sokféle lehetséges jelentés ellenére az anyanyelvi lehatárolás az etnikainál jóval inkább átfedődik a magyar beszélőközösséggel, vagy a magyarul beszélők közösségével.

Másodszor, nem akarjuk megkerülni a magyar anyanyelvű romák kérdését. Ha egy technikai szinten közelítünk, a romák és nem romák közötti határt képtelenek vagyunk leírni a népszámlálási etnikai önbevalláson keresztül. Teljesen esetleges, nagymértékben a népszámlálás helyi politikai kontextusától függő, hogy a kettős kötődésű magyar-cigányokat a népszámlálás során hogyan regisztrálták. Adott esetben két teljesen hasonló magyar-cigány közösség közül az egyik (statisztikai értelemben) része lesz az önbevallás mentén lehatárolt magyar népességnek, míg a másik nem lesz része. Az anyanyelvi regisztráció kevésbé esetleges, még akkor is, ha mint érintettük, az anyanyelvnek is számos értelmezése adódhat a kérdezési szituáció során. Egy általánosabb (kevésbé technikai) szinten úgy gondoljuk, hogy a magyar közösséget célszerű úgy meghatározni, hogy abba romák és nem romák egyaránt beleférjenek. Véleményünk szerint a romák magyar közösségen belüli integrációjának és emancipációjának ez egy szükséges alaplépése.⁴

Harmadszor, általában véve is praktikusabbnak tartjuk az anyanyelvi lehatárolást. Ez a vegyes identitású vagy származású személyek, illetve az etnikai határátlépések leírása tekintetében is tisztább fogalmi helyzetet teremt. Így a magyar közösségből a nyelvváltással lehet kilépni, és a magyar nyelv elsajátításán keresztül lehet belépni. Ez a meghatározás összhangban van a hétköznapi határmegvonási gyakorlatokkal, és a nemzetközi kisebbségi jogi nyelvezettel is sokkal inkább kompatibilis. Természetesen az anyanyelv és a nyelvtudás közé nem lehet egyenlőségjelet tenni, azonban az anyanyelv az etnikumnál jobban megfelel az így meghatározott céljainknak.

Érdemes kiemelni, hogy a magyar anyanyelvűek köre a Partiumban és a Székelyföldön tágabb, a szórványterületeken szűkebb a magyar nemzetiségűekénél. A szórványterületeken élnek olyanok, akik magukat magyarnak vallják, de az anyanyelvük nem magyar. Közöttük olyanok is vannak, akik egyáltalán nem beszélnek magyarul. A magyarsághoz kötődő, de nem magyar

³ Csata István – Kiss Tamás: Népesedési perspektívák: az erdélyi magyar népesség regionálisan tagolt előreszámítása húsz és harminc éves időtávra. Kolozsvár: Kriterion, 2007.

⁴ A magyar anyanyelvű romák helyzetére majd egy külön elemzés fog kitérni az Erdélystat keretében. Ezzel most nem foglalkozunk.

anyanyelvű személyektől természetesen nem akarjuk a magyar közösséghez való tartozás jogát elvitatni, azonban azt be kell látnunk, hogy ők nagyon kis eséllyel kapcsolódnak ténylegesen a magyar intézményes szervezetekhez, ha pedig igen, az az intézményrendszeren belüli nyelvhasználati problémákat vet fel.⁵

1.3. Migrációs egyenleg

Ahogy említettük, a demográfusok előrejelző képessége a migráció tekintetében csekély, és magunk sem állítjuk, hogy előre látnánk a jövőbeli migrációs folyamatokat, még csak azt sem, hogy a 2011 óta zajló folyamatokat (leginkább az anyanyelvi/nemzetiségi különbségeket) megfelelően dokumentálni tudnánk. A népesség-előreszámítás során a 2002 és 2011 közötti periódus migrációs egyenlegéből indultunk ki, és azt feltételeztük, hogy csökkenő migrációs veszteségek mellett (2031-ben -2,8 ezrelék) az itt megfigyelhető regionális és nyelvi különbségek maradnak irányadók. Eszerint Erdélyben valamivel kisebb mértékben vándorolnak el a magyar anyanyelvűek, mint a teljes népesség, miközben Erdély népességvesztesége összességében jóval kisebb, mint az országos átlag. Az elvándorló népesség korszerkezetét egy 2002 és 2011 közötti modellszámítás alapján kaptuk meg. Eszerint a migrációs veszteség a 21 évesek, illetve általában véve a 18–26 év közötti korosztály esetében a legnagyobb, a 27–40 év közöttieknél mérséklődik, és 40 év felett meredeken lecsökken.

2. táblázat. 2002 és 2011 közötti migrációs egyenleg abszolút számban és éves arányszámban

	Teljes népesség		Magyar anyanyelvűek	
	Abszolút szám	Éves arányszám (‰)	Abszolút szám	Éves arányszám (‰)
Románia	-1 022 495	-5,08	-43 926	-3,44
Erdély	-270 779	-3,99	-42 960	-3,39

Forrás: Saját számítás

Tisztában vagyunk vele, hogy ezek a hipotézisek több szempontból problematikusak lehetnek. Egyrészt, miután elfogadtuk a népszámlálási népességszámot, és a magyar anyanyelvűeket is ehhez igazítva becsültük, a tükörstatistikákhoz és a vonatkozó szakirodalomhoz képest jóval alacsonyabb migrációs veszteséggel számoltunk Románia (és egyben az erdélyi magyarok) vonatkozásában. Másrészt a nemzetiség/anyanyelv szerinti különbségek is hullámzóak lehetnek. Itt az ezredfordulót követő migrációs hullámot merevítettük ki, amelyben a magyarok minden kétséget kizáróan alulreprezentáltak voltak. Az azonban már kérdéses, hogy ez a 2011 utáni húsz évben is így lesz-e. Modellünk nem számol azzal az eshetőséggel sem, hogy Románia esetleg bevándorló országgá válik. Ez esetben a migráció a teljes népességet akár növelheti is, míg a magyar nyelvű népesség esetében elég nehezen képzelhető el ilyen forgatókönyv.

⁵ Az *Iskolák veszélyben* programban feltárt példa a (nagy számban előforduló) ténylegesen nem magyar nyelven működő magyar óvodai csoportok esete.

1.4. Az előreszámítás hipotézisei

Az előreszámítás hipotéziseit (amelyeket 2015 novemberében fogalmaztunk meg) a 3. táblázat foglalja össze. Lényeges elem, hogy – az erre vonatkozó demográfiai vizsgálatok alapján⁶ – abból indultunk ki, hogy a magyar (anyanyelvű) és a teljes népesség termékenysége, illetve születéskor várható élettartama nem tér el jelentős mértékben. Mindkét mutató esetében regionális konvergenciát és számottevő (de nem áttörésszerű) emelkedést feltételeztünk. Az alapváltozat hipotézisei szerint a termékenység 2031-re eléri az 1,7-es szintet, míg a születéskor várható élettartam a nőknél 82, a férfiaknál 76 év lesz. Ahogy érintettük, a migráció esetében az elvándorlás enyhe csökkenését feltételeztük, illetve azt, hogy a magyarok az erdélyi románoknál kisebb mértékben, a romániai átlagnál pedig szignifikánsan kisebb arányban hagyják el az országot.

3. táblázat. Az előreszámítás hipotézisei

		2011	2031
Termékenység (TFR: gyermek/nő)		1,5	1,7
Születéskor várható élettartam	Férfiak	70,5	76
	Nők	77,7	82
Éves migrációs egyenleg		-3,4‰	-2,8 ‰
Nyelvi reprodukciós ráta (ER)		94%	94%

A nyelvi reprodukciós ráta a vegyes házasságokban keletkező nyelvi asszimilációs veszteség mutatója. A kiegyenlített szocializációs mintázatok okán Erdély legtöbb régiójában a vegyes családokon belül a nyelvhasználat a többség irányába tolódik el, ami oda vezet, hogy a magyar közösség nyelvi reprodukciós képessége a pusztán biológiai/demográfiai értelemben vett reprodukcióhoz képest alacsonyabb, ez utóbbi 94%-a. Ebben a tekintetben azonban a regionális eltérések jelentékenyek. A Székelyföldön például a vegyes családban felnövő gyermekek kétharmadának lesz az anyanyelve a magyar, és a tényleges nyelvhasználat magyar szempontból minden bizonnyal ennél is kedvezőbb.

⁶ Lásd Gyurgyík László – Kiss Tamás: Párhuzamok és különbségek. Az erdélyi és szlovákiai népességfejlődés összehasonlító elemzése. Budapest: EÖKIK, 2010; Kiss Tamás – Barna Gergő: Népszámlálás 2011. Erdélyi magyar népesedés a XXI század első évtizedében. Demográfiai és statisztikai elemzés. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Műhelytanulmányok 43, 2013; Veres Valér: Népeség szerkezet és nemzetiség. Az erdélyi magyarok demográfiai képe a 2002. és 2011. évi népszámlálások tükrében. Kolozsvár: Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2015.

2. „Akkor”: a népesedési folyamatok anyanyelvi és regionális különbségei

2.1. Országos trendek

Az eredmények bemutatását célszerű az általános, romániai demográfiai trendekkel kezdeni. Az előreszámítás szerint (elfogadva a 2011-es népszámlálás eredményeit) 2019 elején 18,8 millió fő volt az ország népessége, ami 16,7 millióra csökken 2031-ig. **Az elemzett 2011 és 2031 közötti periódusra ez egy igen drasztikus, 17%-os népességcsökkenést jelent Románia szintjén.**

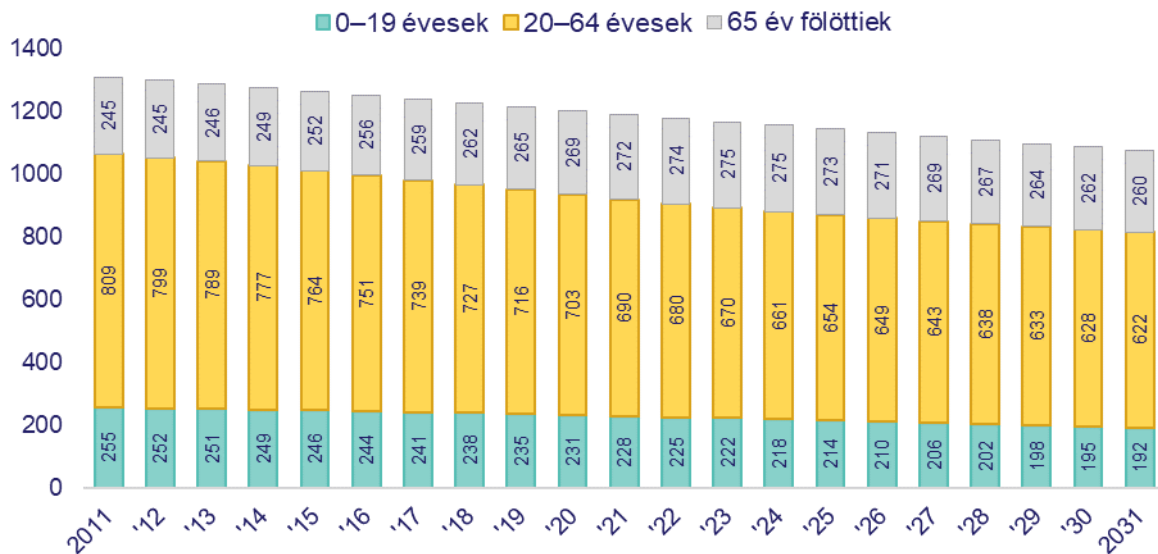
4. táblázat. A magyar anyanyelvű és a teljes romániai népesség számának alakulása 2011 és 2031 között az előreszámítás szerint

Év	Románia			Magyar anyanyelvűek			Magyar anyanyelvűek aránya	
	Összesen (ezer)	Felnőtt korúak		Összesen (ezer)	Felnőtt korúak		Összes	Felnőtt korúak
		ezer	%		ezer	%		
2011	20 121,6	16 269,8	80,9%	1 308,3	1 080,3	82,6%	6,50%	6,64%
2012	19 964,9	16 149,7	80,9%	1 297,2	1 070,7	82,5%	6,50%	6,63%
2013	19 808,6	16 020,9	80,9%	1 286,1	1 061,0	82,5%	6,49%	6,62%
2014	19 643,7	15 893,0	80,9%	1 274,6	1 051,5	82,5%	6,49%	6,62%
2015	19 476,1	15 763,0	80,9%	1 262,9	1 042,3	82,5%	6,48%	6,61%
2016	19 305,9	15 639,9	81,0%	1 251,2	1 033,3	82,6%	6,48%	6,61%
2017	19 133,3	15 517,6	81,1%	1 239,3	1 024,1	82,6%	6,48%	6,60%
2018	18 958,4	15 394,5	81,2%	1 227,3	1 015,2	82,7%	6,47%	6,59%
2019	18 781,2	15 266,0	81,3%	1 215,2	1 005,9	82,8%	6,47%	6,59%
2020	18 602,2	15 133,0	81,4%	1 203,0	996,5	82,8%	6,47%	6,58%
2021	18 421,7	15 004,5	81,5%	1 190,7	987,3	82,9%	6,46%	6,58%
2022	18 240,2	14 875,9	81,6%	1 178,4	978,0	83,0%	6,46%	6,57%
2023	18 060,4	14 759,3	81,7%	1 166,3	969,6	83,1%	6,46%	6,57%
2024	17 881,9	14 645,3	81,9%	1 154,2	961,6	83,3%	6,45%	6,57%
2025	17 704,8	14 532,3	82,1%	1 142,3	953,3	83,5%	6,45%	6,56%
2026	17 529,2	14 427,2	82,3%	1 130,5	945,6	83,6%	6,45%	6,55%
2027	17 355,4	14 326,5	82,5%	1 118,9	937,8	83,8%	6,45%	6,55%
2028	17 183,5	14 220,8	82,8%	1 107,4	929,4	83,9%	6,44%	6,54%
2029	17 013,8	14 103,6	82,9%	1 096,1	920,9	84,0%	6,44%	6,53%
2030	16 846,3	13 995,6	83,1%	1 085,0	912,8	84,1%	6,44%	6,52%
2031	16 681,2	13 887,7	83,3%	1 074,1	904,9	84,2%	6,44%	6,52%

Forrás: Saját számítás

A magyar népesség csökkenését ebben a kontextusban kell értelmeznünk. Az eredmények szerint a magyar anyanyelvűek száma 2011-ben 1,308 millió volt, ami 2031-re 1,074 millióra csökken. **Ez a csökkenés azonban – amennyiben a megfogalmazott feltételek teljesülnek – nem jelent aránybeli csökkenést is, az elkövetkezendő évtizedben a magyarok országos aránya 6,4-6,5% körül stabilizálódik.** A korszerkezet azonban kedvezőtlen irányban változik: miközben a 65 év felettiek száma növekszik, a 19 alattiaké, illetve a 20–64 közöttieké jelentősen csökken (2. ábra).

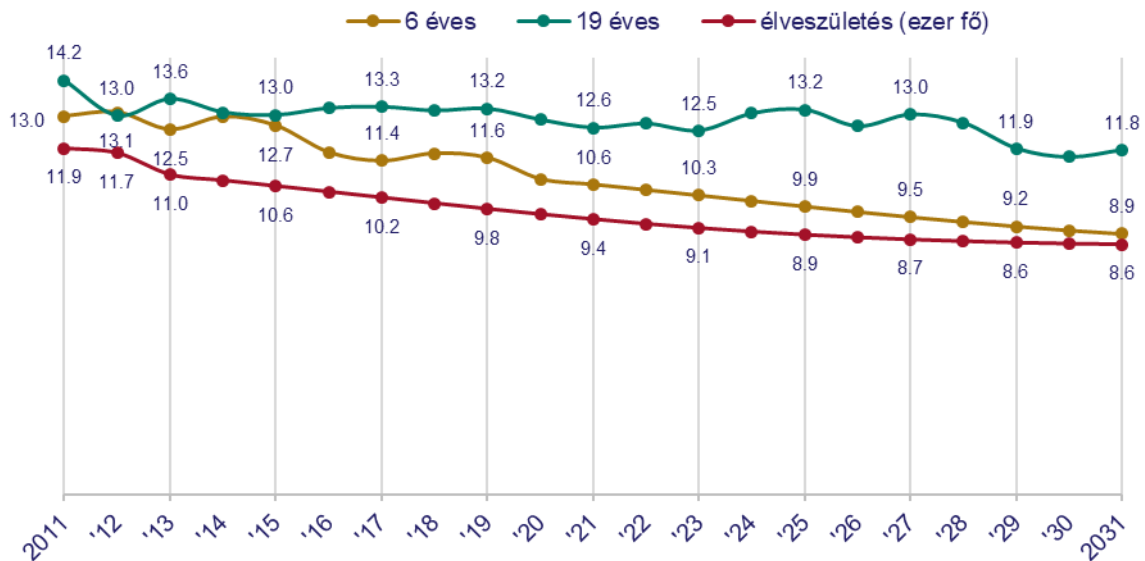
**2. ábra. A magyar anyanyelvű népesség számának alakulása korcsoportok szerint
(1000 fő)**

Forrás: Saját számítás

A magyar intézményes szerkezet szempontjából a születésszámok, illetve az egyes iskolai szintekre belépő népesség számának alakulása tarthatnak számot érdeklődésre. Egyrészt elmondható, hogy a születések száma annak ellenére csökkenő tendenciát mutat, hogy a termékenységi arányszám enyhe emelkedését feltételeztük. Ez a rendszerváltás után született (kisebb létszámú) generációk reprodukív életszakaszba kerülésével áll összefüggésben. A 2007-ben publikált népesség-előreszámításunk az egyetemista korú populáció jelentős csökkenésére hívta fel a figyelmet. Ez a csökkenési hullám, amit ráadásul még az érettségizettek arányában bekövetkezett esés is súlyosbított, mára lecsengett. Az elkövetkező években nem várható az egyetemista korú népesség jelentős csökkenése. Folyamatos csökkenéssel lehet viszont számolni az alapoktatásba lépő generációk esetében. A 6 évesek száma 2019-ben 11 551, ami 2031-re minden bizonnyal 9 ezer alá csökken. Ha a csökkenés regionális egyenletlenségeit is figyelembe vesszük (a tömbterületeken kívül valósul meg), akkor beláthatjuk, hogy a demográfiai folyamatok jelentős kihívás elé állítják majd a közoktatást.

3. ábra. A születésszámok, a 6 évesek és a 19 évesek számának alakulása a magyar anyanyelvűek esetében

Forrás: Saját számítás

2.2. Regionális különbségek

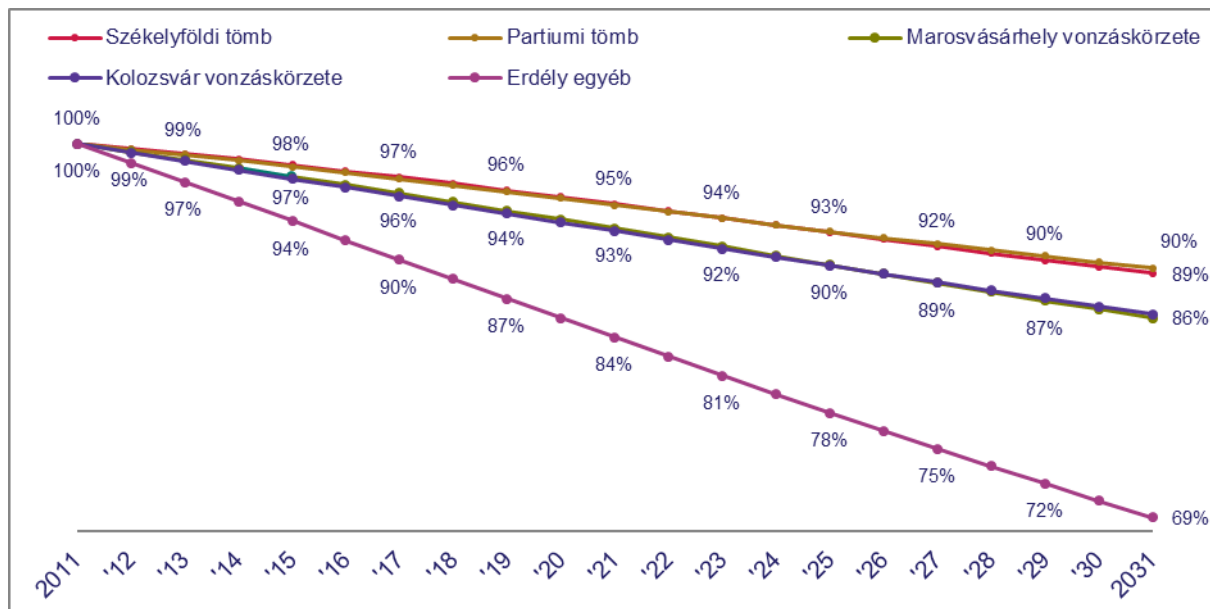
Az eredmények bemutatása kapcsán feltétlenül szót kell ejteni a nagymértékű regionális különbségekről, ennek bemutatását pedig az Erdélystat által használt magyar etno-demográfiai régiók (tömbterületek) alapján érdemes kezdeni. A székelyföldi tömb, a partiumi tömb, illetve Marosvásárhely és Kolozsvár vonzáskörzete a települések szintjén létrehozott Erdélystat régiók. A népesség-előreszámítás szintén települések szintjén létrehozott, úgynevezett oktatási kistérségekkel dolgozott, amelyekből Erdély szintjén összesen 50-et határoztunk meg. A teljes és a magyar anyanyelvű népességet ezen oktatási kistérségekre is előreszámítottuk. Az eredmények majdhogynem pontosan aggregálhatók az Erdélystat négy nagyobb régiójára.⁷

A 4. ábra igen szemléletesen mutatja a tömbterületek és az azon kívül eső régiók demográfiai kilátásai közötti különbségeket. A partiumi és a székelyföldi tömb az előreszámítás eredményei szerint gyakorlatilag együtt mozog, és az országos trendekhez viszonyítva csak mérsékelt népességcsökkenést szenved el. 2031-ben a magyar anyanyelvű népességszám a kiinduló népesség 90%-a a partiumi tömb, és 89%-a a székelyföldi tömb esetében. Szintén igen lényeges, hogy **ebben a két régióban a magyar anyanyelvűek arányának a növekedése a valószínűbb forgatókönyv**. Marosvásárhely és Kolozsvár vonzáskörzetének a demográfiai kilátásai nem ennyire kedvezőek (magyar szempontból), azonban a magyar népesség csökkenése itt is alatta marad az országos átlagnak, és jóval közelebb áll a tömbterületekhez, mint az azon kívül eső régiókhoz. Érdemes kiemelni, hogy e két régióban a magyar népességfejlődés szintén nagymértékben hasonló. A tömbterületeken kívüli erdélyi magyar népességfejlődés ezzel szemben jóval kedvezőtlenebb nemcsak a tömbterületeknél, hanem az

⁷ A különbség, hogy Marosvásárhely vonzáskörzete az előreszámításban némileg tágabb, illetve Nagyvárad és Zilah vonzáskörzetébe is bekerültek olyan települések, amelyek az Erdélystat felosztása szerint a „Partiumi tömb” részét képezik. Ezen pontatlanságok ellenére érdemes az eredményeket ebben a bontásban tárgyalni.

országos átlagnál is. Az előreszámítás 20 éves időtávatában egy 28%-os csökkenés realizálódik.

4. ábra. A népesség-előreszámítás eredményei az Erdélystat által meghatározott etno-demográfiai régiók szerint (2011=100%)

Forrás: Saját számítás

A megyék szerinti részletes elemzés jóval nagyobb terjedelmet igényelne. Itt csupán annyit érdemes megjegyezni, hogy az egyes megyék nyelvi arányainak a változása nagymértékben függ a kiinduló állapottól. **Így a székelyföldi és partiumi megyék közül Hargita, Kovászna, Szatmár és Szilágy esetében várható aránynövekedés, míg Bihar és Maros esetében enyhe aránycsökkenés valószínűsíthető.** A tömbterületeken kívül eső megyék mindegyikében ezzel szemben jelentős aránycsökkenéssel számolhatunk.

3. Összefoglalás, kitekintés

Az eredmények értékelésekor ismét fel kell hívnunk a figyelmet a népesség-előreszámítások „ha ... akkor” típusú logikai felépítésére. **Ezzel egyben azt hangsúlyozzuk, hogy nem vállalkoztunk a jövőbeli folyamatok „megjövendölésére”, de még arra sem, hogy megmondjuk, hogy például a 2021-ben esedékes népszámlálás hány magyart fog találni Erdélyben.** Egyrészt, a 2011-es népszámlálást a számításaink kiindulópontjaként használjuk, de az eredményeit nem akarjuk abszolutizálni. Társadalomkutatóként inkább azt valószínűsítjük, hogy azok nem tükrözték megfelelő módon a valóságot, hanem jelentősen felülbecsülték Románia népességszámát. Az eredmények által sugallt képet, mondhatni, jobb híján fogadtuk el. Másrészt, a népesség-előreszámításunkban más tekintetben is sok a bizonytalanság. A 2011 utáni migrációs mozgásokat nem tudjuk megfelelően dokumentálni nemzetiségi bontásban, nem is beszélve arról, hogy mennyire nem látjuk át a várható

trendeket. Harmadrészt, a magyar népesség egy nyelvi lehatárolását fogadtuk el az (egyébként megszokott) etnikáival szemben. Ezt a nem magyar etnikai eredetű, de magyar anyanyelvű és a magyar intézményrendszert használó csoportok „kezelése” szempontjából tartottuk lényegesnek, ami elsősorban a magyar anyanyelvű romák viszonylatában lényeges kérdés. Egyáltalán nem biztos azonban, hogy az általunk javasolt nyelvi lehatárolás a közpolitikák, vagy a hétköznapi szintjén is meg fog erősödni, vagy nagyobb legitimitást fog nyerni. Ha azonban ez nem történik meg, akkor már a 2021-es népszámlálás során is számot kell vetnünk az etnikai lehatárolás esetlegességével, azzal, hogy egy esetleges roma disszimiláció megbonthatja a tömbterületek (látszólagos) etnikai homogenitását, vagy etnikai stabilitását.

Mindazonáltal, „**ha**” elfogadjuk a 2011-es népszámlálás eredményeit, feltételezzük, hogy a 2002 és 2011-es népszámlálás közötti migrációs trendek fognak érvényesülni, és anyanyelvi alapon vonjuk meg a magyar közösség határait, „**akkor**” elképzelhető, hogy **2031-ig a magyarok aránya stabil marad Romániában, és számuk nem esik 1 millió alá.**

4. Táblamelléletek

5. táblázat. A magyar anyanyelvű népesség számának alakulása 2011 és 2031 között korcsoportok szerint

	2011	2016	2021	2026	2031	2031 / 2011 változás (%)
Teljes népesség	1 308 340	1 251 165	1 190 732	1 130 539	1 074 093	-18%
0–2 évesek	35 987	32 039	29 199	26 920	25 822	-28%
3–5 évesek	38 639	34 745	30 819	28 099	26 294	-32%
6–10 évesek	62 990	62 908	56 102	50 303	46 026	-27%
11–14 évesek	52 032	50 062	49 572	44 458	39 700	-24%
15–18 évesek	50 816	50 905	49 952	47 732	42 592	-16%
19–23 évesek	80 334	63 173	62 179	61 303	58 441	-27%
Felnőtt korúak	1 080 272	1 033 260	987 292	945 583	904 875	-16%
18–64 évesek	835 289	777 014	715 171	674 109	645 212	-23%
64 évnél idősebbek	244 983	256 246	272 121	271 474	259 663	+6%
15–74 évesek	1 016 330	959 715	905 813	853 728	796 210	-22%
74 évnél idősebbek	102 362	111 696	119 227	127 031	140 041	+37%

6. táblázat. A magyar anyanyelvű népesség számának és arányának alakulása megyék szerint

Év	Teljes népesség		Magyar anyanyelvűek		Magyar anyanyelvűek aránya	
	Összes	Felnőtt korúak	Összes	Felnőtt korúak	Összes	Felnőtt korúak
Hargita						
2011	310 867	247 232	267 969	213 500	86,2	86,4
2012	309 326	246 038	266 935	212 586	86,3	86,4
2016	302 535	241 354	262 245	209 260	86,7	86,7
2020	294 787	236 333	256 638	205 589	87,1	87,0
2024	286 483	231 517	250 461	202 130	87,4	87,3
2028	278 320	227 357	244 323	199 212	87,8	87,6
2031	272 460	223 856	239 902	196 776	88,1	87,9
Maros						
2011	550 846	439 868	214 237	176 584	38,9	40,1
2012	547 627	437 525	212 640	175 307	38,8	40,1
2016	533 969	426 631	206 157	169 940	38,6	39,8
2020	519 474	416 756	199 522	164 903	38,4	39,6
2024	504 744	407 768	192 926	159 961	38,2	39,2
2028	490 578	399 857	186 586	155 390	38,0	38,9
2031	480 426	393 598	182 044	152 097	37,9	38,6
Kovácsna						
2011	210 177	166 559	157 947	127 172	75,1	76,4
2012	208 957	165 258	157 082	126 182	75,2	76,4
2016	203 542	160 909	153 249	123 069	75,3	76,5
2020	197 371	156 923	148 810	120 166	75,4	76,6
2024	190 759	153 410	143 985	117 599	75,5	76,7
2028	184 238	149 850	139 183	114 841	75,5	76,6
2031	179 553	147 112	135 713	112 624	75,6	76,6
Bihar						
2011	575 398	461 254	150 688	123 589	26,2	26,8
2012	573 071	459 764	149 769	122 878	26,1	26,7
2016	563 128	452 563	145 975	119 782	25,9	26,5
2020	552 309	445 008	141 927	116 552	25,7	26,2
2024	541 086	437 878	137 763	113 749	25,5	26,0
2028	530 203	432 193	133 697	111 131	25,2	25,7
2031	522 212	427 520	130 698	109 012	25,0	25,5
Szatmár						
2011	344 360	272 339	135 880	108 330	39,5	39,8
2012	341 980	270 871	135 194	107 814	39,5	39,8
2016	332 038	264 263	132 307	105 774	39,8	40,0
2020	321 466	257 844	129 165	104 092	40,2	40,4
2024	310 588	252 251	125 884	102 664	40,5	40,7
2028	300 126	247 063	122 745	101 345	40,9	41,0
2031	292 663	242 221	120 533	99 983	41,2	41,3
Kolozs						
2011	691 106	579 617	108 131	94 518	15,6	16,3
2012	690 370	579 360	107 009	93 549	15,5	16,1
2016	686 931	575 281	102 536	89 515	14,9	15,6
2020	682 933	570 028	98 046	85 432	14,4	15,0
2024	678 520	565 654	93 628	81 582	13,8	14,4
2028	674 009	563 557	89 444	78 068	13,3	13,9
2031	670 651	561 601	86 477	75 512	12,9	13,4

Év	Teljes népesség		Magyar anyanyelvűek		Magyar anyanyelvűek aránya	
	Összes	Felnőtt korúak	Összes	Felnőtt korúak	Összes	Felnőtt korúak
Szilágy						
2011	224 384	177 969	52 520	42 700	23,4	24,0
2012	222 243	176 467	52 110	42 434	23,4	24,0
2016	213 316	169 666	50 411	41 262	23,6	24,3
2020	204 013	163 173	48 609	40 050	23,8	24,5
2024	194 803	156 454	46 766	38 596	24,0	24,7
2028	186 258	150 592	44 991	37 347	24,2	24,8
2031	180 274	146 458	43 705	36 419	24,2	24,9
Brassó						
2011	549 217	448 515	41 837	36 400	7,6	8,1
2012	545 622	444 344	41 094	35 729	7,5	8,0
2016	529 156	427 009	38 054	33 012	7,2	7,7
2020	509 679	410 180	34 916	30 331	6,9	7,4
2024	488 016	395 419	31 802	27 823	6,5	7,0
2028	465 699	383 431	28 855	25 506	6,2	6,7
2031	449 169	374 354	26 788	23 866	6,0	6,4
Arad						
2011	430 629	350 029	38 807	33 876	9,0	9,7
2012	427 680	348 037	38 066	33 240	8,9	9,6
2016	415 489	339 147	35 156	30 731	8,5	9,1
2020	402 728	330 260	32 301	28 391	8,0	8,6
2024	389 935	321 356	29 583	26 203	7,6	8,2
2028	377 777	313 963	27 083	24 184	7,2	7,7
2031	368 973	307 764	25 330	22 705	6,9	7,4
Temes						
2011	683 540	569 536	35 925	32 399	5,3	5,7
2012	684 190	570 617	35 163	31 737	5,1	5,6
2016	686 737	572 304	32 171	29 077	4,7	5,1
2020	688 955	572 144	29 232	26 489	4,2	4,6
2024	689 782	572 018	26 397	24 030	3,8	4,2
2028	688 152	574 793	23 728	21 852	3,4	3,8
2031	685 303	575 600	21 838	20 247	3,2	3,5
Máramaros						
2011	478 659	380 039	34 079	29 642	7,1	7,8
2012	475 327	378 021	33 410	29 100	7,0	7,7
2016	461 034	369 254	30 727	27 063	6,7	7,3
2020	445 417	359 670	28 012	24 931	6,3	6,9
2024	429 040	349 826	25 315	22 708	5,9	6,5
2028	412 883	340 139	22 746	20 600	5,5	6,1
2031	401 032	332 076	20 918	19 050	5,2	5,7
Hunyad						
2011	418 565	345 026	16 245	14 581	3,9	4,2
2012	412 309	340 450	15 763	14 179	3,8	4,2
2016	386 722	321 232	13 879	12 590	3,6	3,9
2020	360 476	301 323	12 049	11 053	3,3	3,7
2024	334 453	281 917	10 312	9 579	3,1	3,4
2028	309 842	264 157	8 732	8 247	2,8	3,1
2031	292 282	250 757	7 643	7 281	2,6	2,9
Fehér						
2011	342 323	278 274	15 132	13 081	4,4	4,7
2012	338 505	275 394	14 804	12 812	4,4	4,7

Év	Teljes népesség		Magyar anyanyelvűek		Magyar anyanyelvűek aránya	
	Összes	Felnőtt korúak	Összes	Felnőtt korúak	Összes	Felnőtt korúak
2016	322 634	263 424	13 506	11 760	4,2	4,5
2020	305 938	251 093	12 223	10 769	4,0	4,3
2024	289 040	238 943	10 983	9 828	3,8	4,1
2028	272 840	227 749	9 828	8 854	3,6	3,9
2031	261 292	219 418	9 021	8 179	3,5	3,7
Beszterce-Naszód						
2011	286 225	223 041	14 217	12 072	5,0	5,4
2012	283 724	221 262	13 947	11 860	4,9	5,4
2016	272 986	213 628	12 869	11 014	4,7	5,2
2020	261 457	206 216	11 791	10 167	4,5	4,9
2024	249 728	199 138	10 739	9 366	4,3	4,7
2028	238 448	192 511	9 742	8 580	4,1	4,5
2031	230 346	187 322	9 035	8 033	3,9	4,3
Szeben						
2011	397 322	318 396	10 528	9 480	2,6	3,0
2012	395 262	316 394	10 306	9 279	2,6	2,9
2016	385 888	307 785	9 421	8 522	2,4	2,8
2020	374 845	299 435	8 531	7 740	2,3	2,6
2024	362 595	291 686	7 658	6 969	2,1	2,4
2028	349 929	285 237	6 833	6 259	2,0	2,2
2031	340 514	280 036	6 249	5 759	1,8	2,1
Krassó-Szörény						
2011	295 579	240 785	2 859	2 591	1,0	1,1
2012	291 829	238 152	2 775	2 518	1,0	1,1
2016	276 543	227 076	2 448	2 227	0,9	1,0
2020	260 877	216 022	2 131	1 952	0,8	0,9
2024	245 333	205 438	1 831	1 703	0,7	0,8
2028	230 631	194 981	1 559	1 467	0,7	0,8
2031	220 137	186 839	1 374	1 306	0,6	0,7

Közzététel: 2019. április 23.

Az átfogó elemzés a Kós Károly Akadémia és a Wilfried Martens Európai Tanulmányok Központja közös kutatási projektjében készült 2015 október-novemberében. Részletesebben lásd [Kiss Tamás – Csata István: Demographic perspectives. A projection of the Hungarian-speaking population of Transylvania for the time period between 2011 and 2031. Kolozsvár – Brussels: Kós Károly Akadémia – Wilfried Martens Center for European Studies, 2016.](#)

További információ: Kiss Tamás (kiss.tamas@erdelystat.ro), Csata István (csata.istvan@erdelystat.ro).

Korábbi Erdélystat közlemények és elemzések, módszertani leírások megtalálhatók a www.erdelystat.ro honlapon.

Előzetes igénylés után közleményeinket, elemzéseinket e-mailen elküldjük Önnek a megjelenés időpontjában. Ilyen igényét az info@erdelystat.ro e-mail címen jelezheti.